

de Cantharel
VELUWSE HOTELHOEVE

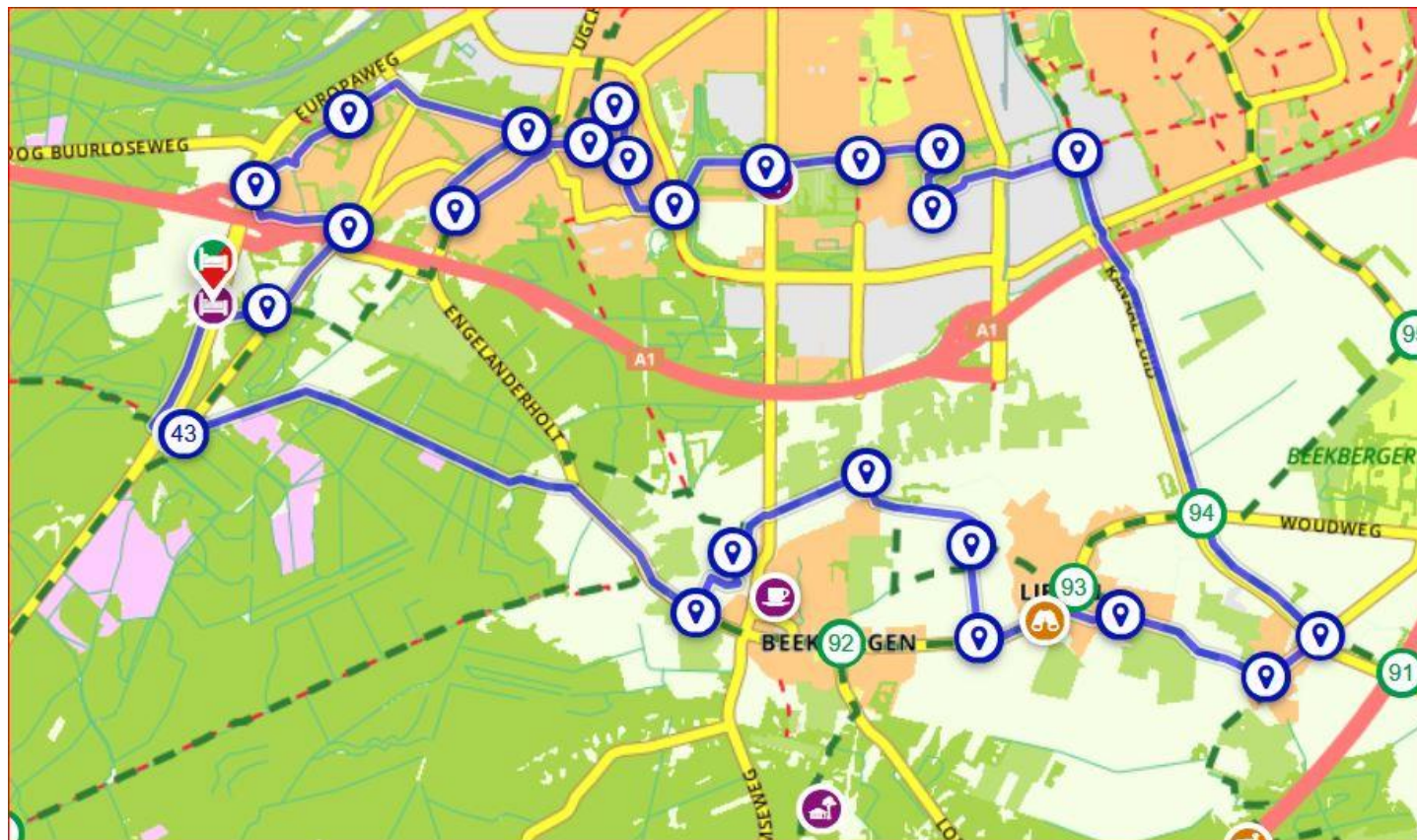

Groen van Toen 25 km

ivn natuur
educatie
Apeldoorn

Fietsroute vanaf Van der Valk Hotel Apeldoorn - De Cantharel in Ugchelen

Deze route wordt regelmatig gecontroleerd. Kom je veranderingen in of onjuistheden op de route tegen, laat het ons weten via routes@ivn-apeldoorn.nl

Algemene informatie

Deze route laat je kennismaken met een aantal landschappen met kenmerken uit het verleden van Apeldoorn, Ugchelen, Beekbergen, Lieren en Oosterhuizen. We besteden vooral aandacht aan de verschillende sprengen en beken aan de zuidkant van Apeldoorn.

Sprengen horen in deze streek vanaf de 17^e eeuw. De sprengen zijn gegraven door mensen die veel terreinkennis hadden: ze wisten precies waar ze moesten graven om bij het water te komen. Eeuwenlang hebben mensen dit stromende water benut voor hun levensonderhoud. De bewoners aan de oostkant van de Veluwe gebruikten sprengen om watermolens aan te drijven voor het opwekken van energie. Dit werd gebruikt bij de papierindustrie, maar ook voor koperpletterijen, graanmolens en later voor wasserijen. In de omgeving is een aantal van deze kleine bedrijven uitgegroeid tot grote bedrijven.

Veel beken aan de zuidzijde van Apeldoorn komen uiteindelijk uit in de Grift. Het water wordt dan via de Grift in noordelijke richting afgevoerd om tenslotte in de IJssel uit te monden.

In de 18^e eeuw waren er wel 200 molens in de omgeving van Apeldoorn. Sprengen zijn dan ook van groot belang geweest voor de economische ontwikkeling van Apeldoorn en de dorpen in de omgeving.

In de 20ste eeuw is de Grift grotendeels ondergronds verdwenen. In de laatste jaren zijn veel beken hersteld en stroomt de Grift weer zichtbaar door Apeldoorn. De sprengen op de Veluwe vormen nu een groen monument door de speciale begroeiing van deze gegraven beken. Daarnaast spelen ze tegenwoordig een belangrijke rol bij het afvoeren van regenwater.

START: Vanaf de Cantharel (Buitenhuisje) richting knooppunt 43-Otterlosewegzijde

Bij knp 43-O linksaf, fietspad

Rijbanen Otterloseweg oversteken en bij knp 43-Hoenderlosewegzijde linksaf

Bij infobord knp 43 fietspad richting knp 93

50 m na een bankje (rechts), is links een mogelijkheid tot het maken van een uitstapje

Uitstapje naar de Koppelsprengen:

Ga links het voetpad in, door het houten "sluisje".

Je komt snel bij de kop van de Koppelsprengen, met informatiebord.

Volg de spreng langs de houten afrastering tot een bruggetje. Zelfde weg weer terug.

Deze sprengen, Koppelsprengen genaamd, zijn gegraven in de 17^e eeuw om waterkracht te leveren.

Aan het begin van het pad zie je hoe steil de wand van een spreng kan zijn. Hier vind je de bron van de spreng: de sprengkop. Verderop vind je nog meer plaatsen waar grondwater in de beek loopt en zo een bredere beek, de Ugchelse Beek, vormt. Er komt helder grondwater naar boven met een constante temperatuur van acht tot tien graden bij de bron.

Vervolg het fietspad

Kort na een heideveldje aan de rechterkant is (links) weer een uitstapje mogelijk

Uitstapje naar grafheuvel:

Ga het eerste zandpad links in (met bordje en paaltje met blauwe kop)

Na ongeveer 50 m is rechts, tussen de bomen door, een heuvel te zien. Dit is een grafheuvel uit de Bronstijd, een spoor van de bewoners uit de prehistorie. De graven werden gemaakt van materiaal dat in de omgeving te vinden was. Er zijn veel grafheuvels te zien op de Veluwe. In de omgeving van Apeldoorn wordt regelmatig onderzoek gedaan naar de geschiedenis van deze grafheuvels.

Terug naar het fietspad

Rijd het fietspad helemaal af, het betonpad gaat over in een grindweg

Bij einde rechtsaf de asfaltweg op

Bij Engelderweg 17 linksaf, Engeland

In het jaar 801 komt de naam Engeland al voor en betekent dan 'vochtig weiland'. Je fietst hier in het overgangsgebied van de Veluwe naar het IJsseldal. Ooit heeft smeltwater van sneeuw en ijs hier een groot, diep dal uitgesleten. Aan je rechterhand zie je een stuk opgehoogde en bolvormige grond liggen. Het is een groen monument ter herinnering aan de tijd, vanaf de middeleeuwen, dat de akkers hier vruchtbaar gemaakt werden met schapenmest en heideplaggen. Daardoor werden ze steeds hoger en hoger. Deze akkers worden enken of essen genoemd. Beekbergen, Lieren en Oosterhuizen zijn voorbeelden van oude Veluwse enkdorpen.

De grindweg maakt een bocht naar rechts

Direct aan je linkerhand zie je in het ruige groen een van de bronnen van de Oude Beek. De naam Oude Beek komt al voor in de negende eeuw. Het gebied hier om de beek wordt beschermd om haar natuurwaarde.

Einde grindweg linksaf de verharde weg op

Bij huisnummer 53 zie je drie takken van de Oude Beek. Op de oevers groeit een plantje dat in vochtige beekmilieus voorkomt. Het houdt van een gelijkmatige temperatuur en van voortdurend stromend zuurstofrijk water. Dit bijzondere en zeldzame plantje bloeit met geelgroen bloemen in april-mei en heet paarbladig goudveil.

Eerste (grind)weg rechtsaf, Engelanderkamp

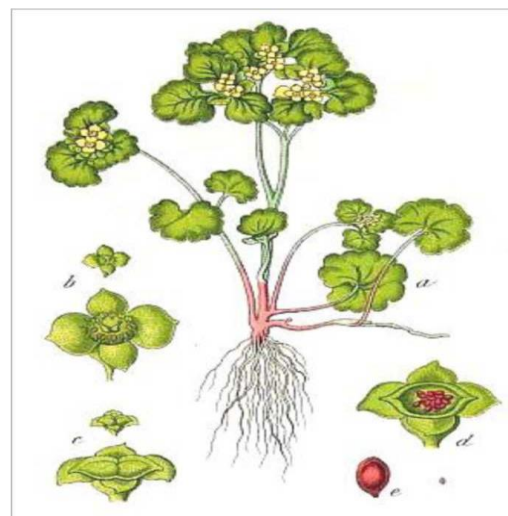
Na de grindweg rechtsaf de asfaltweg op

Steek de Arnhemseweg over, De Els

Rechts is het groene beekdal van de Oude Beek te zien, evenals een groene wal in het landschap. Vanaf De Els is duidelijk te zien dat de Oude Beek is opgeleid. De slingerende beek voor de Arnhemseweg is hier rechtgetrokken en hoog door het landschap geleid om dit water te kunnen gebruiken voor het aandrijven van molens. Rechts is de oude schoorsteen van de Tullekensmolen uit 1535 te zien.

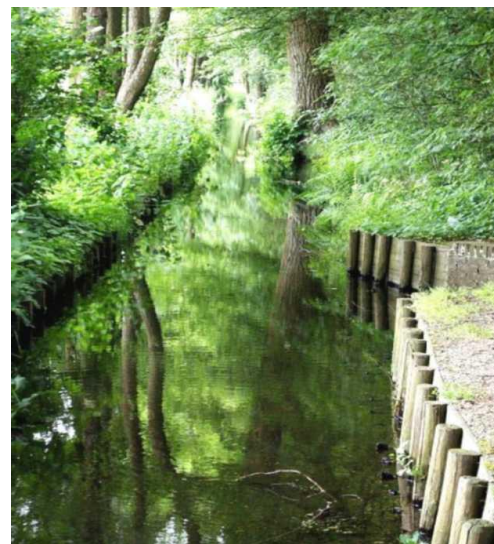
Op tweede kruising rechtsaf (Oude Apeldoornseweg)

Einde weg linksaf, Tullekensmolenweg

Goudveil

Bij het bord Ruitersmolen linksaf, oprit in en doorrijden tot de molen
Deze molen aan de Oude Beek begon in 1606 als papiermolen, maar werd in 1843 tot een korenmolen omgebouwd. Het gebouw dat je hier ziet stamt uit 1920, toen de molen na een brand werd hersteld. In 1983 is hij gerestaureerd. De molen is alleen op afspraak te bezichtigen. Op de muur is een plaquette met historische informatie. Loop behalve naar het waterrad aan de achterzijde ook eens door de kruidentuin naar de beek, een fraai kwelgebied met oevervegetatie zoals groot hoefblad is hier te zien.

Oude Beek

Terug naar de Tullekensmolenweg en daar linksaf

In de bocht rechtsaf, Tullekensbocht

Einde weg rechtsaf (Voorste Kerkweg)

Op de splitsing linksaf, Delleweg

Einde weg linksaf (Dorpsstraat). Je komt nu door het dorp Lieren

De naam Lieren wordt al in 1225 genoemd en betekent dan 'zandige heuvelrug'. Vroeger was de omgeving zeer nat (het Oude Veen); daarom bouwde men een nederzetting op een hogere dekzandrug.

Spoorweg over

Dit is de voormalige spoorlijn Apeldoorn - Dieren. Nu alleen nog als toeristische attractie gebruikt, met stoomtreinen geëxploiteerd door de VSM vanuit Station Beekbergen.

Rechtsaf de Molenakker in

Met de bocht mee naar rechts, Molenberg

Boven aan de Molenberg bij het bordje Kattenkuule heb je een mooi zicht over de Lierder enk met het dorp Oosterhuizen voor je. Het dal waarin je kijkt werd tijdens de IJstijden gevormd.

Rechtdoor naar Oosterhuizen

Na het bord Oosterhuizen, tweede weg linksaf, de Achterste Kerkweg

Oosterhuizen (1235 Osterhuzen) is een goed bewaard voorbeeld van een enkdorp. Het dorp bestaat uit boerderijen waarvan de akkers vlakbij de huizen gelegen zijn. De heide, waar de schapen graasden, lag er vroeger omheen. Een groene wal met bomen, de wildwal, beschermde de akkers tegen ongewenste eters. Deze 'wal' is hier nog te zien.

Steek het Apeldoorns Kanaal over

Direct over de brug linksaf het fietspad langs het kanaal op

De Oude Beek gaat mee, maar loopt als bijzonderheid via een sifon onder het kanaal door verder als Beekbergse Beek. Het Apeldoorns Kanaal vormt een verbinding tussen Dieren en Hatterm. Het wordt behalve door regenwater extra gevoed door een aantal sprengen. Het kanaal is in de 19^e eeuw gegraven, onder het bewind van Koning Willem I, voor transport over water omdat de Grift daarvoor niet geschikt bleek. Doordat de spoorwegen zich ontwikkelden, verloor het kanaal al gauw haar functie voor de scheepvaart; in 1962 voor het deel Apeldoorn-Hatterm en in 1972 voor het deel Apeldoorn-Dieren. Uit het oogpunt van cultuurhistorie wordt het kanaal nu gewaardeerd als monument. Als je er langs fietst ervaar je het groene verstilde karakter ervan. Op sommige plekken komen bijzondere planten en dieren voor. Fietsen, vissen, kanoën en schaatsen zijn mogelijkheden om hier te recreëren.

De totale lengte van het kanaal is ruim 50 km. Over deze lengte is het verval vanaf het hoogste punt in Apeldoorn richting Hatterm ruim 12 m en richting Dieren meer dan 10 m. Vandaar de meerdere sluizen en voeding met water van sprengen uit het hoger gelegen Veluwemassief.

Bij einde fietspad (bij P24049) linksaf

Steek de Landdrostlaan over en vervolg het fietspad langs het kanaal

Bij de kruising van fietspaden linksaf, via een houten fietsbrug over het kanaal

Dubbele weg (Kayersdijk) oversteken en fietspad rechtdoor vervolgen

Rechts was een forellenkwekerij. Deze werd voorzien van (nog steeds) helder en stromend water van de Zwaanspreng.

Op de kruising rechtdoor

Eerste fietspad rechtsaf

Einde fietspad rechtsaf langs de parkeerplaats en direct linksaf door hek en even verderop langs ASV Alexandria

Met de bocht mee naar links

Over de brug en dan linksaf

Je steekt hier twee sprengbeken over: de Zwaanspreng en de Kayersbeek. Let op het niveauverschil van het water.

Als de weg naar recht buigt ga je linksaf het fietspad op

Einde fietspad linksaf (Oude Beekbergerweg)

Direct rechtsaf (Dubbelbeek)

Bij stoplichten Arnhemseweg oversteken en rechtdoor blijven gaan (Egerlaan)

Rechts is het bronnengebied (met sprengkoppen) van de Kayersbeek. Links zie je het voormalige hoofdgebouw van een tbc-sanatorium ("ver van de stad, in de frisse lucht en met de nodige rust").

Met de bocht mee naar links; de weg gaat over in een fietspad

Bij verkeerslichten (Laan van Westenenk) oversteken en rechtdoor fietspad, Albert Schweitzerlaan

Tweede weg (fietspad) rechtsaf, Nijenbeek

Aan het einde van deze weg is rechts een parkje waarin de opgeleide Winkewijertspreng loopt. Rechts, bij het hoge geboomte, stond tot 1984 de papiermolen en later wasserij Winkewijert (1623).

Einde weg rechtsaf, Marten Orgeslaan

Vernoemd naar de 17^e eeuwse papiermaker Marten Orges, die begraven is in de kerk van Beekbergen.

Bij einde weg kan je vanaf de driesprong weer een uitstapje maken

Uitstapje naar de Bouwhofmolen

Ga rechtsaf de Bouwhofweg in

Links naast huisnummer 14 is er een smal paadje, langs de Ugchelse Beek

Links zie je de (deels) gerestaureerde papiermolen de Bouwhof, onderdeel van drie molens op Hattem, samen met Klein Hattem (1612) en Methusalem. De molen met een 'bovenslagrad' stamt uit de 17^e eeuw, toen rond Apeldoorn de papierfabricage heel succesvol was dankzij de geschikte waterkwaliteit. Het witte papier was tot ver in Europa bekend. Toen de papierfabricage niet meer rendabel was, is de molen omgebouwd tot wasserij en verzorgde ook de koninklijke was van Het Loo. Tot 1976 is de wasserij in bedrijf geweest. Het molenhuis is gerestaureerd en verbouwd tot een woning.

Terug naar de driesprong waar je vandaan kwam

De weg gaat nu over in Methusalemlaan

Einde weg rechtsaf, Markendoel

Einde weg schuin naar rechts oversteken (Molecatenlaan), langs de parkeerplaats van AH

Hier stond de Bazemolen (1618) aan de nu onder de parkeerplaats verdwenen tak van de Ugchelse beek. Aan het einde van de parkeerplaats is de deels weer bovengronds gebrachte Ugchelse beek te zien, die hier verenigd wordt met de parallel lopende beek rechts, de Schoolbeek, die we later weer tegenkomen. Samen gaan ze verder, als Ugchelse beek.

Aan het einde van de parkeerplaats naar links en direct rechtsaf, Bogaardslaan

Bij einde weg rechtsaf, G.P. Duuringlaan

In het parkje op de hoek staat het beeldje van de Papierschepper, als herinnering aan de 11 papiermakerijen die Ugchelen ooit telde. Iets verderop zie je een modern stalen waterrad. Dit rad uit 2010 met naastgelegen vistrap herinnert aan de Grote en Kleine Winnemolen (vanaf 1616), die hier links respectievelijk rechts van de Ugchelse beek stonden.

Op de kruising rechtsaf, Ugchelseweg

Stop bij Schoolbeek en vistrap

Bij de garage kruist de weg de Schoolbeek, die je al eerder bij AH tegenkwam. Spreng(beken) hebben tegenwoordig hun economische functie verloren. Men wil ze nu bewaren om hun belangrijke natuurwaarde en voor het afvoeren van regenwater. Een spreng met stromend water, omzoomd door oevers met bomen, struiken en bijzondere planten scheidt een bijzondere sfeer.

Ga rechtsaf de inrit in. Links zie de 'opgeleide' Schoolbeek en rechts de omlaag lopende vistrap die is aangelegd om migratie van vissen uit de lageregelegen Ugchelse beek naar de Schoolbeek mogelijk te maken. Helaas staat vistrap vaak droog door het geringe wateraanbod van de Schoolbeek. Verderop aan de opgeleide beek stond indertijd de papiermolen en later wasserij De Steenbeek (1654).

Terug op de Ugchelseweg, direct na de snackbar linksaf, Ugchelsegrensweg

Rechts ligt het Ugchelse dorpspark De Goudvink (2016) met de herstellende sprengkoppen en beekloop van de Eendrachtspreng.

Na de Brouwersmolenweg vóór de verkeerslichten linksaf, het fietspad op

Je rijdt hier over en langs de Schoolbeek.

Bij tweede bruggetje (met informatiebord) linksaf

Rechts, achter de villa van de molenbaas stond op de plaats van de huidige nieuwbouw **de** papiermolen en later wasserij De Klarenbeek (1838). In de jaren 1960 was hier aan de beek natuurcamping met zwemplas De Veldekster gevestigd die na de aanleg van de Europaweg teloor ging.

Op kruising rechtsaf, De Oude Klarenbeek

Waar de weg naar links afbuigt, recht door Kleine Veldekster

Bij einde rechtsaf en direct weer linksaf, Mettaweg

Links zie je nog een deel van de oorspronkelijk veel grotere Ugchelse enk. Door plaggenbemesting met schapenmest opgehoogde akkers op de schrale zandgrond en tot begon 20ste eeuw nog omringd door heidevelden. Nu is de enk grotendeels bebouwd en doorsneden door A1 en Otterloseweg.

Einde weg rechtsaf, Hoenderloseweg

Je passeert links, met waterrad, de Hamermolen (1639) aan de Koppelsprengen en rechts de moderne papierfabriek (voor bankbiljetten) voortgekomen uit 't Voorslop (1644) aan de Steenbeek, op de voorgrond zichtbaar. Links van de Hamermolen stond tot de brand op Pasen 1992 de Oude Molen, later wasserij Altena(1613); ook al gesticht door de bekende Marten Orges.

Na de Hamermolen eerste weg rechts, Van Golsteinlaan

Otterloseweg oversteken en terug naar De Cantharel

(IVN fietsroutenr. F-UGC-01, versie: 2022-07)

Disclaimer: *IVN aanvaardt op generlei wijze aansprakelijkheid voor schade op welke wijze dan ook ondervonden door gebruik te maken van deze route.*